

Ислом Нури

Маколалар

КУРБОНЛИК НИМА?

1. Курбонликнинг таърифи: Курбонлик Аллох Таолога якинлик хосил қилиш учун Курбон хайити кунларида сўйиладиган жонликдир.

2. Унинг ҳукми: Курбонлик қилиш ханафий уламолар наздида закот нисобидаги молга эга бўлган ҳар бир мусулмон кишининг зиммасидаги вожиб амалдир. (Закотда молнинг нисобга етишидан ташқари, унинг тижорат моли бўлиши ва бир йил давомида қамаймасдан туриши шарт қилинади, курбонликда эса бу шартлар йўқ). Баъзи олимлар инсоннинг моли нисобга етиш-етмаслигидан қатъий назар, агар у курбонлик қилишга қодир бўлса ва шу иш сабабли қийналиб қолмаса, унга бу амал таъқидланган суннатдир, дейдилар. Айримлар курбонлик қилишни ҳатто фарз ҳам деганлар. Бу ҳукмлар Аллох Таолонинг қуйидаги сўзига асосланади: "Раббингиз учун намоз ўқинг ва жонлик сўйинг". (*"Ал-Кавсар" сураси, 2-оят*)

Пайгамбар алайҳиссалом айтадилар: *"Қим намоздан илғари жонлик сўйган бўлса, яна қайта сўйсин". (Муттафакун алайҳи).* Абу Айюб ал-Ансорий ривоят қиладилар: *"Қиши Пайгамбар алайҳиссалом замонларида ўзи ва оила аъзолари номидан бир кўй курбонлик қилар эди". (Термизий ривоятлари)*

3. Фазилати: Курбонлик қилишнинг улуг амал эканига Пайгамбар алайҳиссаломнинг қуйидаги ҳадислари гувоҳлик беради: *"Курбонлик кунлари Одам боласи қиладиган амаллар ичидан қон оқизишдан (жонлик сўйишдан) кўра Аллохга махбуброқ амал йўқдир...". (Ибн Моъжа ва Термизий ривоятлари, ҳасан ҳадис).* Яна Пайгамбар алайҳиссаломдан: *"Курбонлик ўзи нима?", - деб сўрашганда, Расуллуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: "У оталарингиз Иброҳим алайҳиссаломнинг суннати дир", - деб жавоб бердилар. "Ундан бизга қандай ажр бор?", - дейишганида эса, у зот: "Ҳар бир туки учун биттадан яхшилик берилур", - дедилар... (Ибн Моъжа ва Термизий ривоятлари).* Ҳадисларда бу дунёда курбонлик учун сўйилган жонликнинг Қиёмат куни Сирот кўпригидан ўтар пайтда ҳозир бўлиб, эгасини ўзининг устига миндириши ва Сиротдан олиб ўтиши айтилган.

4. Хикмати: Курбонлик қилишдаги хикматлар ҳақида гапирганимизда, улардан қуйидагиларни эслашимиз лозим:

а) Ислом шиорларини улуглаш; Дин шиорларини ҳурмат қилиш ва улуглаш иймон аломати бўлиб, бу иш туфайли Ислом мустаҳкамланади, мусулмонларнинг иймонлари зиёдалашади.

б) Бу амал орқали Аллохга якинлик хосил қилиш; Зеро, Аллох Таоло: "Раббингиз учун намоз ўқинг ва жонлик сўйинг", - деб буюрган.

в) Тавҳид ахлининг имоми Иброҳим алайҳиссалом суннатларини тирилтириш; Аллох Таоло у зотга ўз ўғиллари Исмоилни курбонлик қилишни ваҳй қилди. Сўнг Исмоилнинг ўрнларига бир кўчқорни эваз қилиб берди. У зот ўғиллари ўрнига уша кўчқорни курбонлик қилдилар. Аллох деди: "Уни биз улкан курбонлик эвазига алмаштириб олдик". (*"Ас-Сафот" сураси, 108-оят*)

г) Хайит қуни ахлу оилага мўл-қўлчилик яратиб бериш ҳамда фақир ва мискинларга нисбатан меҳр-шафқат туйғуларини оммалаштириш;

д) *Чорва хайвонларини бизга бўйсундириб кўйгани учун Аллоҳга шукрона бажо қилиш*; Аллох Таоло дейди: "...Бас ундан енглар ҳамда факир ва хожатмандни ризклантиринглар. Уни сизларга мана шундай бўйсундириб кўйдик, шоядки шукр қилсангизлар. Аллоҳга харгиз унинг гўшти ҳам, кони ҳам етмас. Лекин Унга сизлар тарафингиздан бўлган такво етур..." (*"Ал-Хаж"* сураси, 36-37-оятлар)

5. Аҳкомлари:

а) *Курбонлик қилинадиган хайвонларнинг ёши*. Аллох йўлида курбонлик қилиш кўй, эчки, мол ва туя каби хайвонлардан биронтасини сўйиш оркали амалга оширилади. Курбонлик қилиш учун танланган кўйнинг бир ёшга тўлган бўлиши шарт. Буни араб тилида "жазаъ" дейдилар. Кўй совлик ёки кўчкор бўлиши мумкин. Кўчкор бўлиши афзал саналади. Маълумки, кўй 6 ойда бир ёшга тўлади. Шунинг учун уни олти ойда бир ёш деб эътибор қилинади. Кўйдан бошка эчки, сигир ва туяларга келсак, уларнинг курбонликка ярокли бўлиши учун "саний" бўлиши шарт қилинган. "Саний" мазкур хайвонларнинг ёшини белгилайдиган меъёр бўлиб, у эчкининг тўлик бир ёшга кириб, иккига қараб кетганидир. Сигирларда икки ёшга тулиб учга ўтгани, туяда тўлик турт ёшга кириб бешинчи йилга ўтгани "саний" бўлади. Пайгамбар алайхиссалом бундай деганлар: *"Сўйсангиз фақат "мусинна" ни сўйинглар. Агар бу сизларга оғирлик қилса, унда кўйдан "жазаъ" сўйинглар"*. (*Муслим ривоятлари*). Хадисни шарҳ қилган олимлар "мусинна" деганда чорва хайвонларнинг "саний" си тушунилади, дейдилар. Санийнинг нима эканини ҳозир айтиб ўтдик. Кўй, эчкини фақат бир киши курбонлик қилади. Туя ва молни етти киши шерик бўлиб курбонлик қилиши мумкин.

б) *Курбонлик хайвонининг соғлом бўлиши*. Курбонликка аталган жонлик жисмонан ҳар қандай нуқсондан холи, ўзи соғ бўлиши керак. Хайвоннинг кўзи гилай ёки оёғи чўлок ё эса шохи тагидан синган, қулоғи тагидан бутунлай кесилган бўлса, у курбонликка ярокли ҳисобланмайди. Шунингдек, бирор касаллик билан касалланган, жуда ҳам озиб кетган жониворларни курбонлик қилиш ҳам ножоиз. Пайгамбар алайхиссалом айтадилар: *"Жонликнинг тўрт тури курбонликка ярокли эмас: гилайи, касали маълуми, чўлоғи, ориғи"*. (*Термизий ривоятлари*).

в) *Курбонлик қилишда энг афзал саналадиган хайвон*. Курбонлик қилинаётган чорва хайвонларининг ичида энг афзали - икки кўзи атрофига ва оёқларига қора ранг аралашган шохли, семиз, ок кўчқордир. Чунки мана шундай сифатли кўйни Пайгамбар алайхиссалом яхши кўрганлар ва курбонлик қилганлар. Оиша онамиз айтадилар: *"Пайгамбар алайхиссалом шохли, семиз кўчқорни курбонлик қилдилар"*. (*Термизий ривоятлари*).

6. Курбонлик вақти: Курбонлик вақти ҳайит қуни эрталаб ийд намозидан сўнг бошланади. Намоздан олдин курбонлик қилиш ҳисобга ўтмайди. Чунки Расулulloх соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *"Қим намоздан илғари жонлик сўйса, фақат ўзи учун сўйган бўлади. Қим намоздан кейин сўйса, курбонликни тўлик қилиб, мусулмонлар суннатига мувофиқ иш қилган бўлади"*, - деганлар. (*Бухорий ривоятлари*). Ҳайитдан кейинги иккинчи, учинчи кунларга келсак, уларда ҳам курбонлик қилиш мумкин. Лекин афзали ҳайит намози ўқилган биринчи кундир. Имом Абу Ханифа наздларида биринчи, иккинчи ва учинчи кунларда курбонлик қилиниши жоиз. Ҳайитнинг тўртинчи қуни сўйилган хайвон курбонлик ҳисобига қирмайди. Имом Шофеъий эса тўртинчи кунни ҳам курбонлик қунидан деб ҳисоблайдилар.

7. Жонлик сўйишда мустахаб бўлган ишлар: Хайвонни сўяётганда уни киблага каратиб ётқизиш мустахабдир. Жонликка пичок тортаётган махал: *"Бисмиллаҳ, валлоҳу акбар"*, - дейилади ёки: *"Бисмиллаҳ, валлоҳу акбар, аллоҳумма хаза минка ва лака"*, - деб айтилади. Бунинг маъноси: "Аллохнинг номи билан бошлайман. Аллох буюқдир. Эй Аллоҳим, бу қурбонлик Сен тарафингдан ва Сенга аталгандир". Хайвон сўйишдаги зикрлар Қуръоннинг ушбу ояти билан собит бўлган: "Аллохнинг номи зикр қилинмаган нарсадан еманглар". (*"Ал-Анъом" сураси, 121-оят*).

8. Жонлик сўйишни бошкага топширишнинг жоизлиги: Мусулмон қурбонлигини бевосита ўзи бўғизламоғи мустахабдир. Уни ўз номидан бошкага сўйдирса ҳам жоиз бўлади. Бу борада уламолар ўртасида ихтилоф йўқ.

9. Қурбонлик гўштининг таксимоти: Қурбонлик гўштини уч қисмга бўлиш мустахаб саналади. Бир қисмини ўзи ахлу оиласи билан истеъмол қилади. Яна бир қисмини фақир, бева-бечораларга садақа қилади. Учинчи қисмини ёру биродарлари, кўни-қўшниларига ҳадя қилади. Бунга далил Пайгамбар алайҳиссаломнинг қуйидаги ҳадисларидир: *"Ундан енглар, саклаб қўйинглар ва садақа қилинглар"*. (*Муттафақун алайҳи*). Яна қурбонлик гўштини бутунлай садақа қилиб юбориш ҳам, ундан бирон бўлакни ҳадя қилмай, факат ўзи ишлатиши ҳам жоиздир.

10. Қурбонликни сўйган қассобнинг ҳаққи бошка нарсдан берилиши керак: Қассобга хизмат ҳаққи сифатида қурбонлик гўшtidан берилмайди. Бунга далил шуки, Али разияллоҳу анҳу айтадилар: *"Расулulloҳ соллаллаҳу алайҳи ва саллам мени қурбонлик устида туриб, гўшти, териси ва жунларини садақа қилиб юборишимни ва қассобга қурбонликдан бирон нарса бермаслигимни буюрдилар"*. Сўнг дедилар: *"Биз қассобга ўзимиздан бирон нарса берар эдик"*. (*Муттафақун алайҳи*).

11. Бутун бир оиладан биргина кўй кифоя қиладими? Оила бошлиғи ўзи ва оиласининг номидан битта кўй сўйса кифоя қилади. Абу Айюб разияллоҳу анҳу айтадилар: *"Пайгамбар алайҳиссалом замонларида киши ўзи ва оила аъзолари номидан битта кўй қурбонлик қиларди"*. (*Термизий ривоятлари, саҳих*)

12. Қурбонлик қилишни ният қилган одам нимадан четлашади? Пайгамбар алайҳиссалом дейдилар: *"Агар сизлардан ким Зулҳижжа ҳилолини кўрса ва қурбонлик қилмоқчи бўлса, то қурбонлик қилмағунича сочини ва тирногини олишдан тийилсин"*. (*Муслим*). Уламолар мазкур ишларни қурбонлик қилувчи одам учун қучли макруҳ санайдилар.

13. Пайгамбар алайҳиссаломнинг бутун уммат номидан қурбонлик қилганлари: Мусулмонлардан ким қурбонлик қилишдан ожиз бўлса, унга ҳам албатта қурбонлик қилувчилар савобидан тегади, иншоаллоҳ. Чунки Пайгамбар алайҳиссалом икки кўчқорни қурбонлик қилган пайтларида унинг бирини: *"Эй Аллоҳим, бу мендан ва умматим ичида қурбонлик қилолмаганлардан"*, - деб сўйганлар. (*Аҳмад, Абу Довуд ва Термизий ривоятлари*).

Аллоҳ Таолодан барчамизнинг дунё ва охиратимизни обод қилишини, молу дунёимизга барака ато этиб, ҳар йили ушбу хайрли амалда иштирок этишга муваффақ қилишини сўраймиз.

(Мусулмон Ўзбекистон веб саҳифасидан олинди)